

יהודים יותר מגוים, שהאכילו או בשעה שניסו להאכיל דבר איסור. וכבר כתב בס' תפארת-למשה (הוב"ד בפ"ת שם סק"א) שגם בישול של מומר אסור דהוי ככופר לכל התורה כולה דשמא יאכילנו דברים אסורים ע"ש. והוסיף, ולפי"ז ה"ה מומר לחלל שבת בפרהסיא או לכל התורה כולה וכו' דינו כעכו"ם וכו' וגם בישולו אסור עכ"ל. ולכן אנו נוסיף ברוח דבריו של הגרי"ח דלעיל, שמי שיש לו מוח בקדקדו ראוי שימנע מלאכול בשום מקום, פרט למקום שברור לו שלא על סמך השגחה, שאכן כשר הוא ללא שום חשש ופקפוק ודי בזה למבין.

יג

כניסה למסגדים

הנני מאשר בתודה קבלת הספר "צידה לדרך" שהואיל כב' לשלוח אלי. נהניתי בקריאתו ובטוחני שרבים יהנו לאורו. יואיל להעביר הערכתי ומיטב איחולי וברכותי לכב' הרב המחבר שליט"א. בפרק ע"ח הדין באיסור כניסה למקומות עבודה-זרה, נאמר בסעיף 11: איסור הכניסה חל גם על מסגדי המוסלמים. ואף שאין הדת המוסלמית נחשבת לעבודה-זרה לכל דבר, מכל מקום כיון שמסגדיהם משמשים כמקום פולחן לדת הכופרת בתורה מן השמים, בנבואת משה ושאר הנביאים ובנצחיות התורה, הרי שהנכנס לתוכם דומה למי שנכנס לבית עבודה זרה ע"כ. ושם בהערה מס' 14 נרשם בזו הלשון: ודלא כמו שכתב ב"עשה לך רב" ח"א סי' נ"ט, שלדעתו מותר. ועיין רמב"ם הלכות מלכים י"י ט, שבן נח שחידש לעצמו מצוה שאינה בכלל שבע מצוות בני נח או שקבע לעצמו חג ומועד וכ"ש שבדה דת לעצמו חייב מיתה ע"כ.

ואיסור זה של כניסה למסגדי המוסלמים צריך עיון, שכן המחבר עצמו מודה "שאין הדת המוסלמית נחשבת לעבודה זרה", אלא שמוסיף מיד "לכל דבר", היינו לומר שיש ענין שנחשבת לגביו כע"ז, וסתם ולא פירש לאיזה ענין נחשבת כע"ז לדעתו. ולי ברור ופשוט היתר כניסה למסגד ישמעאלים שלא נזקקתי לשום ראי' שכתבתי שאין חל עליהם איסור כניסה כלל, ונמקתי "שאין הם עובדי עבודה זרה", וסיימתי "ולכן במערת המכפלה שיש שם מסגד נכנסים יהודים ומתפללים בו". ועתה אוסיף שאין פוצה פה להרהר באיסור כניסה לשם, וכן למסגדים אחרים שבקרבתו שגם שם קבעו מקומות תפלה.

ובמקור-חיים השלם חלק חמישי פרק רס"ה כתבתי כל דיני ופרטי איסור כניסה לבית ע"ז וסיימתי "ופשוט שאין איסור זה חל כלל ועיקר על מסגדי ישמעאלים שאין הם עובדי ע"ז כלל".

והרב בן-איש-חי (פרשת בלק שנה שניה אות א' והבאתי דבריו שם בפרק רס"ג בדין יין נסך) כתב: ישמעאלים שאין להם פסילים ועבודה זרה אין סתם יינם ומגעם ביין שלנו אסור בהנאה אלא בשתיה בלבד... מפני שהישמעאלים מודים ביחוד ואין להם פסל ולא מיני ע"ז כלל. וכך מפורש בתשובת הרמב"ם תשובה ק"ס דף ל"ד בתשובות הנדפסות ליפסיא, וכן מוכח מדברי רבינו האריז"ל, ועיין פרי תואר סי' ד' ס'ק י"א יע"ש.

והנה הרב פרי-תואר כתב כן על דברי מרן שם שפסק: ישמעאלים שאינם מניחים ישראל לשחוט אא"כ יהפוך פניו לאל קיבלא (מזרח) כמנהג חקותיהם אינו דומה לשוחט לשם הרים, ומ"מ ראוי לבטל המנהג ההוא ולגזור במי שעושה עכ"ל מרן. ועל זה כתב הרב פרי-תואר, הא מילתא אין בה אלא הקפדת מצות לא תלכו בחוקת הגוים, אבל משום לתא דע"ז ליכא כלל דהא הישמעאלים הם כופרים בע"ז ומיחדים יחוד שלם בכל השגת ידיעתם ומחייבים מיתה לכל משתף ש"ש ודבר אחר. ומה ששוחטים לאל קיבלא

אינו אלא כדרך שאנו מתפללים לצד מזרח שהוא מכוון למקום אשר שוכן שם האלקים וגם הם גנבו ענין זה ושוחטים לרוח זה כדי שהשחיטה תהיה ראויה לפני הקב"ה וכו' ע"כ. ואף שמרן החיד"א שם כתב שמצא היפך זה בדברי הרמב"ם, כבר כתב הרב בן-איש-חי שם שחזר בו בספרו מראית-העין עיי"ש באורך.

וכך כתב גם הטור בפשיטות (יו"ד סימן קכ"ד), לפיכך יש מן הגאונים שהתירו יינן של ישמעאלים בהנאה שהדבר ידוע שאינם עובדי ע"ז, וכ"כ הרמב"ם, וכתב עוד שמגען בלא כונה מותר אף בשתיה עכ"ל. וכך פסק גם מרן בשו"ע שם סעיף ו', ו"משום שאינם עובדי אלילים". ובכל זה לא מצאנו שום הסתייגות בהלכה, כי פשוט ביותר שהישמעאלים אינם ע"ז כלל (ומה שאסור יינם בשתיה הוא משום גזירת בנותיהן ולא משום ע"ז).

ומטעם זה כתב מרן בב"י (שם סימן קמ"ו) בדין ביטול ע"ז וזו לשונו: "ומכאן למדנו דהני ישמעאלים אין ביטולם ביטול דהא לא פלחי אליל". וגם הרמ"א (שם ס"ה פסק "ישמעאלים שאינם עעכו"ם אינם יכולים לבטל").

מפורש יוצא מכל הנ"ל שהישמעאלים אינם ע"ז כלל ואין כלפיהם שום הסתייגות, ולא כפי שכתב ב"צידה לדרך", "שאין הדת המוסלמית נחשבת לע"ז לכל דבר", ולא היא, שאין היא נחשבת לע"ז כלל ועיקר.

ומה שהוסיף שם הרב המחבר ספר "צידה לדרך" להסתייע מדברי הרמב"ם בה' מלכים פ"י הי"ט שבן נח שחידש לעצמו מצוה שאינה בכלל שבע מצוות בני נח או שקבע לעצמו חג ומועד וכ"ש שבדה דת לעצמו חייב מיתה", לא ידעתי מה שייכות לדברי הרמב"ם אלה לנדון דידן, שכן איסור זה לא משום איסור ע"ז נגעו בה כדי שייחשב בן-נח העושה כן כע"ז. ואף שהרמב"ם לא פירש שום טעם לדבריו, הנה המאירי כתב טעם לאיסור זה וזו לשונו: בן נח שראינוהו מתחסד וקובע לעצמו יום מנוחה שבת

או יום־טוב ראוי לעונש... ואף שקבע לעצמו ימים אחרים כשני בשבת, שאין מניחים אותו לחדש ולקבוע יום חג לשבות בו בתורת חג שזה נראה כמי שהוא מבני עמנו וילמדו אחרים הימנו (בית הבחירה לסנהדרין נט.).

ועל כן נראה לי ברור ביותר שאין שום איסור כניסה למסגד של בני דת ישמעאל שאין הם ע"ז כלל.

יד

שיעור פאת הראש

הנה עתה באתי לעיין במכתבו מר"ח אלול תשמ"ז, אשר מגודל הטרדות המוטלות עלי נדחה לעת מצוא מפני דברים או שאלות של הלכה למעשה שלא יכלתי לדחות, וגם עתה אשיבנו בקצרה. והנה שאל שאל כב' "על מה סמכו הנוהגים להשאיר פאת הראש עד העצם שע"י אמצע האוזן ואינם משאירים פאה עד למטה מן האוזן כפסק מרן ביו"ד סימן קפא". האמת אומר כי מעולם לא שמתי לב כיצד נוהגים בני אדם בזמנינו בפאת הראש. ואחרי פסק מרן "עד למטה מן האוזן", וכך גם נפסק בכל ספרי הקיצורים המצויים בידי כל אדם, הדבר נראה באמת תמוה. ועוד יותר תמהתי כשראיתי בדרכי־תשובה (סימן קפ"א אות יג) שכתב בשם ספר יד הקטנה (חלק ב' מצוה נ"ג בפ"ו מה' עכו"ם ס"ק ע"ג) באורך על מקום פאת הראש, ולשונו שם כך היא: ושיעור למטה הוא עד למטה מן האוזן למקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם ומשמע בב"י דכל השיעור הזה באורך הוא מדאורייתא וכו', וסיים שכך נהגו כל ישראל עיי"ש באורך רב.

ואם נבוא לבאר הענין מיסודו יארכו הדברים עד מאד, ולכן אציע נא לכת"ר לעיין ב"אוצר מפרשי התלמוד", על מסכת מכות